

Sygn. akt II PZ 3/22

POSTANOWIENIE

Dnia 4 października 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Piotr Prusinowski (przewodniczący)

SSN Bohdan Bieniek

SSN Krzysztof Staryk (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa P. P.

przeciwko B. Ł.

o odszkodowanie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 4 października 2022 r.,

zażalenia powoda na wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 1 czerwca 2021 r., sygn. akt XXI Pa 31/21,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w Warszawie do rozpoznania i orzeczenia o
kosztach pełnomocnika z urzędu powoda.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych dla m.st. Warszawy w Warszawie w wyroku z dnia 24 stycznia 2020 r., sygn. akt VII P 1277/16, w sprawie z powództwa P. P. przeciwko B. Ł., w punkcie I wyroku przekazał roszczenie o opłacenie składek ZUS do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, w punkcie II przekazał roszczenie o opłacenie zaliczek na podatek dochodowy do Urzędu Skarbowego, w punkcie III zasądził od pozwanego na rzecz powoda 1.850 zł wraz z odsetkami ustawowymi od 11 października 2017 r. do dnia zapłaty tytułem odszkodowania za rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia z naruszeniem

przepisów pracy, w punkcie IV zasądził od pozwanego na rzecz powoda 8.134,14 zł netto tytułem zaległego wynagrodzenia za pracę wraz z odsetkami, w punkcie V zasądził od pozwanego na rzecz powoda 1.100 zł brutto wraz z odsetkami ustawowymi od 3 września 2016 r. do dnia zapłaty tytułem ekwiwalentu pieniężnego za niewykorzystany urlop wypoczynkowy, w punkcie VI oddalił powództwo w pozostałym zakresie, w punkcie VII odstąpił od obciążania powoda kosztami procesu na rzecz pozwanego, w punkcie VIII przyznał od Skarbu Państwa na rzecz radcy prawnego reprezentującego powoda z urzędu wynagrodzenie w wysokości 2.214 zł, zawierające podatek od towarów i usług, w punkcie IX nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa kwotę 555 zł tytułem opłaty od pozwu, a w punkcie X wyrokowi nadał rygor natychmiastowej wykonalności w punkcie I, II, III do kwoty 1.850 zł.

Sąd Rejonowy uznał, że niezasadny był wniosek powoda o zobowiązanie pozwanego do wskazania wszystkich współników spółki B. s.c. celem ich wezwania do udziału w sprawie w charakterze pozwanego. Taka okoliczność nie musiała być ustalana w toku niniejszej sprawy, gdyż nie budzi wątpliwości, że pracodawcą powoda był tylko i wyłącznie pozwany, a nie współnicy spółki cywilnej. Pracodawcą powoda był pozwany jako osoba fizyczna, gdyż wykonywał on wszelkie czynności z zakresu prawa pracy wobec powoda, organizował mu pracę, złożył oświadczenie o zawarciu jak i rozwiązaniu umowy o pracę. Powód nie świadczył pracy na rzecz spółki cywilnej, lecz pozwanego jako osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą. Ustalenie, kto jest pracodawcą powoda, nie polega bowiem jedynie na odczytaniu treści pieczętki widniejącej na umowie o pracę, skoro sam powód wskazał, że pozwany zamiennie posługiwał się różnymi firmami, pieczętkami czy numerami NIP. Pozwany spełniał wszystkie warunki do uznania go za pracodawcę powoda, o których mowa w art. 3 k.p.

W wyroku z dnia 1 czerwca 2021 r., sygn. akt XXI Pa 31/21, Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie uchylił zaskarżony apelacją pozwanego w/w wyrok Sądu Rejonowego i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu dla m.st. Warszawy w Warszawie, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach procesu w postępowaniu odwoławczym.

Sąd drugiej instancji stwierdził, że apelacja pozwanego okazała się uzasadniona w zakresie, w jakim podniósł on zarzut nierozpoznania istoty sprawy w odniesieniu do ustalenia rzeczywistego pracodawcy powoda. Sąd Okręgowy nie podzielił ustalenia zaskarżonego wyroku, że powód nie świadczył pracy na rzecz spółki cywilnej, ale na rzecz pozwanego jako osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą – uznając, że powyższe ustalenie jest sprzeczne ze stanowiskiem powoda, który na początkowym etapie postępowania, pismem z 16 kwietnia 2017 r. wskazał, że pozywa solidarnie podmioty wymienione w tym piśmie. Zostało to potwierdzone na rozprawie 5 stycznia 2018 r. przez pełnomocnika powoda, który oświadczył, że intencją powoda jest pozwanie zarówno spółki cywilnej jak i wszystkich wspólników, wnosząc o zobowiązanie pozwanego do wskazania wszystkich wspólników spółki B. s.c.. Ustalenie Sądu Rejonowego sprzeciwia się ugruntowanym poglądom doktryny, w szczególności pogładowi Sądu Najwyższego wyrażonemu w wyroku z 10 maja 1996 r., sygn. akt I PRN 63/95, w którym wskazano, że powód powinien oznaczyć w pozwie jako stronę pozwaną nie tylko spółkę, ale także wszystkich wspólników. Gdy tego nie uczyni, to Sąd pierwszej instancji powinien z urzędu wezwać wspólników do udziału w sprawie w charakterze pozwanych.

Według Sądu Okręgowego Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy w zakresie ustalenia rzeczywistego pracodawcy powoda. Sąd pierwszej instancji pominął treść pism i oświadczeń powoda, z których wprost wynika, że pozywa on solidarnie wiele podmiotów wymienionych w piśmie z 16 kwietnia 2017 r. Ponownie rozpoznając sprawę Sąd Rejonowy został zobligowany do zobowiązania powoda do jasnego wskazania, który podmiot jest w jego ocenie pracodawcą odpowiadającym za należności objęte pozwem, w tym za składki na ubezpieczenie społeczne i podatek dochodowy i dopiero wówczas rozważy możliwość przekazania roszczeń o te należności do właściwych organów, jak też zbada przy udziale oznaczonego przez powoda pozwanego oraz wspólników spółki cywilnej wskazanej w pozwie, jakie skutki prawne wywarła pisemna umowa o pracę zawarta ze wspólnikami spółki cywilnej i w jaki sposób ukształtowane zostały wzajemne obowiązki stron tej umowy, w szczególności w zakresie zgłoszonych w sprawie roszczeń, również przy jednoczesnym rozważeniu, czy pracodawcą powoda był

jednak prowadzący konkretną działalność gospodarczą pozwany B. Ł.. Sąd rozważy w tym celu, na podstawie wskazanych przez strony dowodów, kto zawierał umowy na wykonanie prac, w których uczestniczył powód i w ten sposób ustali, czy doszło do zawarcia ze współnikami spółki cywilnej pozornej umowy o pracę, która wykonywana była faktycznie na rzecz innego pracodawcy. W związku z tym, w procesie muszą brać udział wspólnicy spółki cywilnej oraz B. Ł., jako podmiot prowadzący określone w C. działalności gospodarcze, na które wskazuje powód.

Powyższy wyrok Sądu Okręgowego powód na zaskarżył zażaleniem do Sądu Najwyższego zarzucając naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. przez niewłaściwą ocenę prawną sprawy i przyjęcie, iż Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy, przez co Sąd Okręgowy uchylił wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu.

Żalący się wniósł o: 1) uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie; 2) zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest uzasadnione.

W judykaturze Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że kontrola zażalenia dokonywana w ramach art. 394¹ § 1¹ k.p.c. powinna mieć charakter formalny, skupiający się na przesłankach uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji, bez wkraczania w kompetencje sądu *in merito*. Oznacza to, że w postępowaniu toczącym się na skutek opartego na powołanym przepisie zażalenia na orzeczenie o uchyleniu wyroku sądu pierwszej instancji i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania na podstawie art. 386 § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy poddaje kontroli prawidłowość stwierdzenia nieważności postępowania przez sąd drugiej instancji, a jeżeli przyczyną orzeczenia kasatoryjnego były przesłanki określone w art. 386 § 4 k.p.c. - bada, czy sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy, albo czy rzeczywiście wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Potrzeba uzupełnienia postępowania dowodowego nie może stanowić podstawy do wydania przez sąd drugiej instancji wyroku

kasatoryjnego. W obecnym stanie prawnym, ze względu na przyjęty model apelacji pełnej, postępowanie przed sądem drugiej instancji stanowi kontynuację postępowania pierwszoinstancyjnego, dlatego usunięcie wadliwości lub uzupełnienie postępowania dowodowego powinno nastąpić w drugoinstancyjnym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2021 r., II UZ 17/21, Legalis, i przytoczone w nim orzecznictwo).

Do nierozpoznania istoty sprawy, o którym mowa w art. 386 § 4 k.p.c., dochodzi wtedy, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy sąd ten zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie.

W ocenie Sądu Najwyższego, w okolicznościach faktycznych sprawy, w której zostało wniesione rozpatrywane zażalenie, nie została spełniona tak rozumiana przesłanka uchylecia wyroku i przekazania tej sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania ze względu na nierozpoznanie istoty sprawy. Sąd rejonowy rozpoznał istotę sprawy, rozstrzygając w wyroku merytorycznie odnośnie do należących do jego właściwości roszczeń powoda: odszkodowania z tytułu niezgodnego z prawem rozwiązania stosunku pracy oraz wynagrodzenia za pracę.

Sąd ten rozstrzygnął również w sposób jednoznaczny kwestię, kto był pracodawcą powoda, legitymowanym w procesie do występowania w charakterze pozwanego – ustalając, że osobą tą był B. Ł., jako podmiot prowadzący określone w CEiDG działalności gospodarcze, na które wskazał powód, a nie – spółka cywilna.

Zwrócić należy uwagę, że w apelacji od tego wyroku pozwany wprawdzie podniósł zarzut braku właściwego ustalenia pracodawcy powoda, ale nie twierdził, że pracodawcą powoda byli wspólnicy spółki cywilnej; w szczególności nie podał imion i nazwisk takich współników. Sąd drugiej instancji pominął również fakt, że po skardze powoda u wskazanego w wyroku pozwanego została przeprowadzona kontrola przez Państwową Inspekcję Pracy, która również nie stwierdziła, że pracodawcą powoda byli wspólnicy spółki cywilnej, albo żeby pozwany prowadził działalność gospodarczą w formie takiej spółki.

W tym kontekście wyrok Sądu drugiej instancji, wydany bez przeprowadzenia postępowania dowodowego w tej kwestii, ocenić należy jako przedwczesny. Powinnością Sądu Okręgowego było bowiem zażądanie od pozwanego: nadesłania jednoznacznego stanowiska w omawianej sprawie, nadesłania uwiarygodnionego odpisu umowy spółki cywilnej oraz podanie nazwisk i adresów ewentualnych wspólników spółki cywilnej. Dopiero po ustaleniu tej okoliczności, możliwe było podjęcie dalszych czynności procesowych.

Z przedstawionych powodów orzeczono, jak w sentencji, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w związku z art. 394¹ § 1¹ i § 3 k.p.c.

[as]